

Veronika Honkasalo vas

Kirjallinen kysymys osakesäästötilin toteutuneiden kansantaloudellisten vaikutusten arvioinnista

Eduskunnan puhemiehelle

Osakesäästötili otettiin Suomessa käyttöön Sipilän hallituksen päätöksellä vuoden 2020 alusta. Osakesäästötili on Suomessa uusi sijoitusinstrumentti, jonka sisällä sijoittaja voi ostaa ja myydä pörssiosakkeita niin, ettei yksittäisistä myynneistä tarvitse maksaa veroa. Myöskään osinkoja ja korkotuloja ei veroteta vielä siinä vaiheessa, kun ne tulevat osakesäästötilille. Osakesäästötilin tuotto verotetaan vasta silloin, kun sieltä nostetaan rahaa. Osakesäästötilille voi sijoittaa enintään 50 000 euroa rahaa.

Taustalla oli Sipilän hallituksen ohjelman kirjaus, jonka mukaan eri sijoitusmuotojen verokohtelusta tehdään selvitys vaalikauden aikana. Selvityksen tehnyt työryhmä ei kuitenkaan tehnyt osakesäästötilin suhteen omaa ehdotustaan, vaan aloite tuli Sipilän hallitukselta. Suorien osakesijoitusten tuli Sipilän hallituksen arvion mukaan olla tuoton verotuksen osalta vastaavassa asemassa kuin muut sijoitusmuodot, kuten sijoitusrahastot ja eräät vakuutus tuotteet.

Osakesäästötilin käyttöönottoa perusteltiin pääasiassa pyrkimyksillä kannustaa kotitalouksien osakesäästämistä sekä erilaisten välillisten sijoitusmuotojen verokohtelun yhdenmukaistamisella. Osakesäästötili on kuitenkin tietyiltä osin ongelmallinen instrumentti näiden päämäärien tavoittelussa. Yritystoiminnan vastuullisuuden keskittynyt kansalaisjärjestö Finnwatch lausui eduskunnan verojaostolle lakiesityksen käsittelyvaiheessa osakesäästötilin ongelmakohdista seuraavaa:

"Osakesäästötiliä on arvioitu aiemmin niin valtiovarainministeriön asiantuntijatyöryhmässä kuin lainsäädännön arviointineuvoston lausunnossa. Molemmat tahot ovat suhtautuneet esitettyyn osakesäästötiliin osittain kriittisesti. Arviointineuvosto on todennut, että "osakesäästötilin verohuojennus ei edistä verojärjestelmän läpinäkyvyyttä ja yksinkertaisuutta. Ehdotus ei myöskään noudata laajan veropohjan ja alempien verokantojen periaatetta". VM:n asiantuntijatyöryhmän lausunnon mukaan sijoitussäästötilin käyttöönotolla arvioidaan olevan merkittäviä vaikutuksia verotuottoihin. Työryhmä toteaa, että verotuottomenetyksen kompensointi edellyttäisi muun verotuksen kiristämistä.

Finnwatch yhtyy osakesäästötilin suhteen em. asiantuntijalausunnoissa esitettyihin huoliin. Vakuutuskuorien kaltaisia veropohjaa puhkovia ja verolainsäädäntöä monimutkaistavia instrumentteja ei tule kehittää lisää, vaan ne tulee pyrkiä poistamaan kokonaan. Osakesäästötilit ja vakuutuskuoret asettavat sijoittajia eriarvoiseen asemaan, monimutkaistavat verotusta (erityisesti kan-

Kirjallinen kysymys KK 587/2022 vp

sainvälisiä tilanteita) ja aiheuttavat tasapuolisuutta koskevia haasteita myös muuhun lainsäädäntöön (esimerkiksi osakesäästötilien ja vakuutuskuorien huomiotta jättäminen hoivamaksuissa)."

Tilanteessa, jossa Suomella on edessään sekä julkisten menojen nousupaineita että rakenteellisen alijäämän korjauspaineita, ovat verotulojen menetykset erityisen ongelmallisia. STTK:n mukaan julkinen alijäämä säilyy, koska kokonaisveroasteen ennustetaan laskevan. Vuoteen 2026 mennessä veroaste laskee 1,7 prosenttiyksikköä eli lähes täsmälleen rakenteellisen jäämän verran. Tässä tilanteessa valtion veropohjan vahvistaminen olisi tärkeää. Osakesäästötilin, kapitalisatiosopimusten ja muiden sijoitussidonnaisten vakuutus tuotteiden tuottojen verottaminen olisi mahdollista vuosittain, kuten suoran sijoittamisen tapauksessa tehtäisiin.

Hallituksen varovaisen ennakoarvion mukaan osakesäästötilin käyttöönotosta aiheutuu 160 miljoonan euron veromenetykset vuosittain. Tästä vajaat 60 miljoonaa euroa koskee ulkomaille maksettavia osinkoja. Valmisteluvaiheessa tehtiin ennakoarvioihin sisältyä kuitenkin merkittäviä epävarmuuksia. Valtiovarainministeriön vero-osaston mukaan kyseisestä reformista ei ole tehty seurantatutkimusta, eli toteutuneita veromenetyksiä ei ole tiedossa. Koska osakesäästötilin suosio on ollut suurta, saattavat veromenetyksetkin ylittää ennakoarviot.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus ryhtyä toimiin osakesäästötilin käyttöönoton toteutuneiden kansantaloudellisten vaikutusten selvittämiseksi?

Helsingissä 15.11.2022

Veronika Honkasalo vas